

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

580-OJI EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETO PLENARINĖ SESIJA,
2023 7 12–2023 7 13

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Mokesčių politikos peržiūra. Mažas pajamas gaunantys namų ūkiai ir žalioji pertvarka“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2023/C 349/01)

Pranešėjas **Philip VON BROCKDORFF**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 1 25
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnis 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2023 6 27
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 7 12
Plenarinė sesija Nr.	580
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	195 / 7 / 10

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pažymi, kad žaliosios pertvarkos poveikis nebus vienodas visoje ES ir labai skirsis įvairiose šalyse, taip pat skirtinguose valstybių narių regionuose. Todėl valstybės narės turi atkreipti dėmesį į dėl pertvarkos kylančias socialines problemas, kad padidintų jos teisėtumą, išlaikytų stabilumą ir užkirstų kelią populistiniams priešnimuisi.

1.2 EESRK mano, kad Komisijos poveikio vertinimuose, kuriuos ji atliko siekdama paremti keletą teisėkūros procedūra priimamų aktų, skirtų žaliajai pertvarkai, daugiausia atsižvelgiama į bendrą ES perspektyvą, dažnai trūksta išsamumo, o to reikia siekiant įvertinti konkrečias atskirų valstybių ar regionų aplinkybes, kad daugiau dėmesio būtų skiriama galimam poveikiui vietos ekonomikai ir bendruomenėms (išimtis – pasiūlymas dėl Energijos mokesčių direktyvos).

1.3 EESRK taip pat mano, kad tikslingesnė analizė turėtų suteikti labai svarbių duomenų apie namų ūkius, kuriuos paveikė žalioji pertvarka, kad savo ruožtu vyriausybės galėtų imtis tinkamesnių priemonių vykstančio proceso poveikiui skurdesniems ir pažeidžiamiems namų ūkiams sušvelninti.

1.4 EESRK atkreipia dėmesį į dvi pagrindines su žaliaja pertvarka susijusias grėsmes neigiamų socialinių ir ekonominių pasekmių požiūriu: i) didėjančius pajamų skirtumus ir ii) pramonės sektorių ir susijusių darbo vietų perkėlimą.

1.5 Todėl EESRK pabrėžia, kad reikia siekti sąžiningos pertvarkos, kuri padėtų mažinti perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui įtaką užimtumui ir pajamų pasiskirstymui. Atsižvelgdamas į tai EESRK ragina imtis persikirstymo priemonių, kuriomis būtų galima finansinius išteklius nukreipti mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir pažeidžiamoms grupėms ir taip sumažinti socialinę atskirtį, išvengiant tolesnio pajamų nelygybės didėjimo vykstant šiam procesui.

1.6 Kadangi su žaliaja pertvarka susiję mokesčiai priklauso valstybių narių kompetencijai, EESRK pabrėžia nacionalinių fiskalinių priemonių svarbą siekiant, kad žalioji pertvarka būtų tvaresnė ir mažiau paveiktų silpniausias gyventojų grupes.

1.7 Taigi pereinamuoju laikotarpiu fiskalinę politiką turėtų sudaryti trys komponentai: principas „teršėjas moka“, kartu su papildomomis persikirstymo priemonėmis, kuriomis remiami mažas pajamas gaunantys namų ūkiai; tikslinė parama pajamoms; ir mokesčių kreditai energiją taupantiems namų ūkių produktams. Laikantis šio požiūrio būtų: i) remiamas elektrinių transporto priemonių įsigijimas; ii) skatinamas žaliųjų technologijų diegimas namuose; iii) didinamas pastatų energijos vartojimo efektyvumas (tiesa, persvarstyta Energijos mokesčių direktyva⁽¹⁾) taip pat siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir kartu apsaugoti pažeidžiamas grupes). Mažiausias pajamas gaunantiems namų ūkiams, kurių mokesstinės prievolės gali būti ribotos ir kurie negali pasinaudoti mokesčių lengvatomis, rekomenduojama optimali priemonė yra parama pajamoms.

1.8 Be to, EESRK mano, kad valstybės vykdomas čekių platinimas, leidžiantis pirkti ir investuoti į žaliąsias technologijas ir produktus, pereinamuoju laikotarpiu galėtų padėti remti pažeidžiamas grupes.

1.9 Nyderlanduose taikomas mokesčių kreditas asmenims, perkantiems elektromobilius, yra geras pavyzdys, kaip skatinti aplinką tausojančių transporto priemonių įsigijimą ir sumažinti galimus iškraipymus dėl subsidijų, kurios dažnai būna naudingos tiekėjams, o ne vartotojams⁽²⁾.

1.10 EESRK taip pat mano, kad būtų galima išnagrinėti valstybių narių, pavyzdžiui, Vokietijos, Prancūzijos ir Italijos patirtį: jos taiko mažesnius PVM tarifus energiją taupantiems produktams, efektyvaus energijos vartojimo technologijoms ir namų renovacijai, skirtai pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti. Tačiau PVM iš esmės nėra progresinis mokestis. Siekiant pritaikyti tokį metodą mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, gali prireikti papildomų priemonių, pavyzdžiui, vienkartinė kompensacijų, kad šie namų ūkiai būtų skatinami naudotis tokiomis priemonėmis. Be to, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad energetikos bendrijos (Direktyva (ES) 2019/944⁽³⁾) ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos (Direktyva (ES) 2018/2001⁽⁴⁾) gali tapti pagrindinėmis priemonėmis padedant piliečiams ir pažeidžiamoms grupėms prisitaikyti prie žaliosios pertvarkos.

1.11 EESRK pabrėžia strateginę Teisingos pertvarkos fondo vaidmenį. Šia finansine priemone turėtų būti veiksmingai siekiama mažinti socialinę ir ekonominę pertvarkos poveikį ES šalių ekonomikai, kuri šiuo metu labai priklausoma nuo iškastinio kuro arba šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis taršios veiklos, ir, svarbiausia, užtikrinti sklandžią pertvarką darbuotojams ir namų ūkiams, kuriuos paveikė dabartiniai pokyčiai.

1.12 Kaip jau buvo nurodyta ankstesnėse nuomonėse, EESRK pažymi, kad Teisingos pertvarkos fondo, nepaisant jo strateginio pobūdžio, gali nepakakti vykstantiems ekonomikos pokyčiams remti, todėl jį reikėtų papildyti tinkamai finansuojamu Socialiniu klimato fondu.

(1) 2003 m. spalio 27 d. Tarybos direktyva 2003/96/EB, pakeičianti Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą (OL L 283, 2003 10 31, p. 51).

(2) Nyderlandai skatina pirkti aplinką tausojančias transporto priemones. Remiantis Klimato grupės ataskaita, naujų elektra varomų lengvųjų automobilių su baterijomis pirkimui arba išperkamajai nuomai galima gauti iki 4 000 EUR subsidiją, o furgonams – 5 000 EUR subsidiją. Taip pat taikomos konkurencingos mokesčių paskatos, pvz., mažas kelių mokestis, netaikomas įsigijimo mokestis ir jokių mokesčių už asmeninį naudojimą ir (arba) pelną. Žr. *Netherlands: Taking action on zero emission vehicles*.

(3) 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (OL L 158, 2019 6 14, p. 125).

(4) 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (OL L 328, 2018 12 21, p. 82).

2. Įžanga ir aplinkybės

2.1 Žalioji pertvarka yra didžiulis iššūkis ES ir ateities kartoms, ypač dabar, kai dėl užsitęsusio karo Ukrainoje atsiranda ekonominis netikrumas tiek apskritai, tiek konkrečiai energetikos sektoriuje. EESRK mano, kad sėkmingai pertvarkai būtinas socialinis sutarimas, kuris gali būti pasiektas tik tuo atveju, jei visoje ES bus veiksmingai įgyvendinamos paramos priemonės ir bus išvengta populistinio prieššinimosi.

2.2 EESRK primena, kad žaliajame kurse ES 2030 m. išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslas buvo padidintas nuo 40 proc. iki bent 55 proc., palyginti su 1990 m. lygiu, kartu nustatytas tikslas iki 2050 m. pasiekti poveikio klimatui neutralumą.

2.3 Kad būtų pasiektas 2030 m. tikslas, pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą priemonių rinkinyje pateikiami keli politikos pasiūlymai, prie kurių EESRK norėtų prisidėti ir palaikyti žaliąją pertvarką, kad ji, viena vertus, būtų visapusiškai suprantama ir bendra visiems susijusiems suinteresuotiesiems subjektams, kita vertus, nebūtų pernelyg žalinga namų ūkiams ir pažeidžiamoms grupėms.

2.4 Savaiame suprantama, kad žalioji pertvarka visoje ES duos didelės ir labai laukiamos naudos, todėl šioje nuomonėje daugiausia dėmesio skiriama galimam neigiamam vykstančios žaliosios pertvarkos poveikiui trumpuoju laikotarpiu, visų pirma – socialinei atskirčiai ir pajamų nelygybei, raginant užtikrinti sąžiningą pertvarką, kad jos poveikis mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir pažeidžiamoms grupėms būtų proporcingas.

3. Bendrosios ir konkrečios pastabos

3.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad žaliosios pertvarkos poveikis nebus vienodas visoje ES, priešingai, įvairiose šalyse ar net skirtinguose valstybių narių regionuose ir vietovėse jis iš tikrųjų labai skirsis, priklausomai nuo kelių ekonominių ir socialinių kintamųjų.

3.2 Šiuo atžvilgiu EESRK pažymi, kad regionai, kurie yra labai priklausomi nuo taršaus iškastinio kuro, ir toliau bus ypač pažeidžiami dėl pertvarkos poveikio ir dėl galimo darbo vietų praradimo. Todėl veiksmai, kurių reikia socialinei sanglaudai remti, turės būti gana skirtingi įvairiose valstybėse narėse ar net atskiruose regionuose, atsižvelgiant į nevienodas vietas aplinkybes ir įgyvendinami laikantis subsidiarumo principo. EESRK taip pat pripažįsta, kad persvarstytoje Energijos mokesčių direktyvoje siūlomas „pereinamasis“ laikotarpis ir galimybė valstybėms narėms 10 metų po peržiūrėto mokesčio įgyvendinimo atleisti pažeidžiamus namų ūkius nuo šildymo mokesčio.

3.3 Kalbant apie metodiką, EESRK mano, kad iki šiol Komisijos atliktos poveikio vertinimo analizės daugiausia orientuotos į bendrąją ES perspektyvą, taigi nepakankamai išsamios, o to reikia siekiant įvertinti konkrečias atskirų valstybių ar regionų aplinkybes, kad daugiau dėmesio būtų skiriama galimam pertvarkos poveikiui vietos ekonomikai ir bendruomenėms. Šiuo atžvilgiu pasiūlymas dėl *Energijos mokesčių direktyvos* yra išimtis, nes jis buvo numatytas atlikus tikslinę mikroanalizę, kuri turėtų būti plačiau taikoma įgyvendinant žaliąjį kursą.

3.4 EESRK mano, kad tikslingesnė analizė, kurią atliekant būtų visapusiškai atsižvelgiama į vietos ypatumus, turėtų suteikti naudingos informacijos, ypač apie namų ūkius, kuriuos paveikė žalioji pertvarka, kad savo ruožtu vyriausybės galėtų imtis atitinkamų priemonių sušvelninti vykstančio proceso poveikį skurdesniems namų ūkiams ir pažeidžiamoms grupėms, kurie patirs sunkiausias pasekmes.

3.5 EESRK nuomone, yra dvi pagrindinės su žaliaja pertvarka susijusios grėsmės neigiamų socialinių ir ekonominių pasekmių požiūriu: i) didėjantys pajamų skirtumai ir ii) pramonės sektorių ir susijusių darbo vietų perkėlimas.

3.6 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad perėjimas prie klimato kaitos poveikiui atsparios ir mažo anglies dioksido pėdsako ekonomikos itin daug sunkumų kelia mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir bendruomenėms, ypač regionuose, kurių išsivystymo lygis atsilieka nuo miesto vietovių. Todėl labai svarbu, kad pertvarka būtų remiama tinkamomis fiskalinėmis priemonėmis, įskaitant finansinę paramą, siekiant išspręsti pirmiau nurodytus susirūpinimą keliančius klausimus.

3.7 Be to, EESRK norėtų atkreipti dėmesį į galimą papildomą naštą, kurią dėl pertvarkos gali patirti pažeidžiamiausios gyventojų grupės, ypač kalbant apie žaliavų kainas, kurios pertvarkos proceso metu gali labai išaugti. Dėl pertvarkos, atsižvelgiant į didesnes išlaidas dėl išmetamo anglies dioksido, energijos ir kuro kainos iš tiesų gali padidėti tiems, kuriems jos daro didžiausią poveikį. Toks poveikis ypač kelia susirūpinimą dabartinėmis makroekonominėmis aplinkybėmis, kai šių metų pradžioje keliose valstybėse narėse infliacijos lygis buvo aukštas ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Pastarosiomis savaitėmis infliacijos lygis sumažėjo.

3.8 Todėl EESRK yra įsitikinęs, kad reikia siekti sąžiningos pertvarkos, kuria būtų mažinamas perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui poveikis užimtumui ir pajamų pasiskirstymui. Toks požiūris turėtų būti vertinamas kaip neatsiejama žaliosios pertvarkos sistemos dalis, o ne tik kaip papildomos taisomosios priemonės.

3.9 EESRK pabrėžia, kad reikia perskirstymo priemonių, kurios leistų finansinius išteklius nukreipti mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir pažeidžiamų grupių rėmimui, siekiant išvengti socialinės atskirties ir pajamų nelygybės didėjimo. Tokios priemonės galėtų būti, pavyzdžiui, aplinkosaugos mokesčiai, grindžiami principu „teršėjas moka“, kai nustatytą ribą viršijančias pajamas gaunantys asmenys moka didesnius tarifus už daug anglies dioksido išskiriančios energijos vartojimą.

3.10 Kadangi, remiantis subsidiarumo principu, su žaliąja pertvarka susiję mokesčiai priklauso valstybių narių kompetencijai, EESRK pabrėžia nacionaliniu lygmeniu priimtų fiskalinių priemonių svarbą siekiant, kad žalioji pertvarka būtų tvaresnė ir mažiau paveiktų pažeidžiamas grupes, galbūt išvengiant regresinio poveikio, kuris dažnai siejamas su aplinkosaugos mokesčiais.

3.11 EESRK mano, kad pereinamuoju laikotarpiu fiskalinę politiką turėtų sudaryti trys komponentai: principas „teršėjas moka“, kartu su papildomomis perskirstymo priemonėmis, kuriomis remiami mažas pajamas gaunantys namų ūkiai; tikslinė parama pajamams; ir mokesčių kreditai energiją taupantiems namų ūkių produktams. Laikantis šio požiūrio būtų: i) remiamas elektrinių transporto priemonių įsigijimas; ii) skatinamas žaliųjų technologijų diegimas namuose; iii) didinamas pastatų energijos vartojimo efektyvumas. Vis dėlto EESRK pripažįsta, kad persvarstyta Energijos mokesčių direktyva taip pat siekiama padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir kartu apsaugoti pažeidžiamas grupes. Mažiausias pajamas gaunantiems namų ūkiams, kurių mokesstinės prievolės gali būti ribotos ir kurie negali pasinaudoti mokesčių lengvatomis, rekomenduojama optimali priemonė yra parama pajamams.

3.12 Be to, EESRK mano, kad valstybės vykdomas čekių platinimas, leidžiantis investuoti į žaliasias technologijas ir pirkti žaliuosius produktus, pereinamuoju laikotarpiu galėtų padėti remti pažeidžiamas grupes.

3.13 Nyderlanduose taikomos mokesstinės priemonės asmenims, perkantiems elektromobilius, yra geras pavyzdys, kaip skatinti aplinką tausojančių naujos kartos transporto priemonių įsigijimą ir sumažinti galimus iškraipymus, susijusius su plačiau taikomomis subsidijomis. Nyderlanduose taikomos mokesstinės lengvatos ne tik įsigyjant elektromobilius, bet ir registracijos bei kelių mokesčiams, taip sukuriant palankią teisinę sistemą. Šiuo atžvilgiu mokesčių kreditai galėtų būti konkrečiai skirti mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, kurie, kaip tikimasi, patirs daugiausia sunkumų pereinant prie žaliųjų technologijų.

3.14 EESRK taip pat mano, kad būtų galima labiau iširti ir išplėtoti valstybių narių, pavyzdžiui, Vokietijos, Prancūzijos ir Italijos, kurios taiko mažesnius PVM tarifus energiją taupantiems produktams, efektyvaus energijos vartojimo technologijoms ir namų renovacijai, skirtai pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti, patirtį. Tačiau PVM iš esmės nėra progresinis mokestis. Siekiant pritaikyti tokį metodą mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, gali prireikti papildomų priemonių, pavyzdžiui, vienkartinų kompensacijų, kad šie namų ūkiai būtų skatinami naudotis tokiomis priemonėmis.

3.15 EESRK pabrėžia Teisingos pertvarkos fondo svarbą, kurios negalima sumenkinti. Šia finansine priemone turėtų būti veiksmingai siekiama mažinti socialinį ir ekonominį pertvarkos poveikį ES šalių ekonomikai, kuri šiuo metu labai priklauso nuo iškastinio kuro arba šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis taršios pramoninės veiklos, ir, svarbiausia, sušvelninti pertvarkos poveikį darbuotojams ir namų ūkiams, kuriuos paveikė vykstantys pokyčiai.

3.16 Kaip jau buvo nurodyta ankstesnėje nuomonėje dėl *viešojo sektoriaus paskolų priemonės ir Teisingos pertvarkos fondo pakeitimo* ⁽⁶⁾, EESRK pažymi, kad nors Teisingos pertvarkos fondas yra svarbus, jo gali nepakakti vykstantiems ekonomikos pokyčiams remti, atsižvelgiant į jo išteklius ir taikymo sritį. Todėl Teisingos pertvarkos fondas turėtų būti papildytas tinkamai finansuojamu Socialiniu klimato fondu, kaip rekomenduojama EESRK nuomonėje *Sanglaudos ir priemonės „New Generation EU“ lėšomis finansuojamas prisitaikymo prie klimato kaitos fondas* ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl viešojo sektoriaus paskolų priemonės pagal Teisingos pertvarkos mechanizmą (COM(2020) 453 final – 2020/0100 (COD)) ir dėl iš dalies pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Teisingos pertvarkos fondas (COM(2020) 460 final – 2020/0006 (COD)) (OL C 429, 2020 12 11, p. 240).

⁽⁷⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Sanglaudos ir priemonės „New Generation EU“ lėšomis finansuojamas prisitaikymo prie klimato kaitos fondas“ (nuomonė savo iniciatyva) (OL C 486, 2022 12 21, p. 23).

3.17 EESRK pažymi, kad tokio papildomo fondo tikslas turėtų būti apsaugoti mažas pajamas gaunančias ir pažeidžiamas grupes nuo neigiamo pertvarkos poveikio, jeigu Socialinis klimato fondas bus derinamas su gerąja patirtimi, kuria visų pirma siekiama išvengti pajamų nelygybės didėjimo. Kartu EESRK įspėja, kad, atsižvelgiant į dabartinę struktūrą ir finansinį pajėgumą (jau nekalbant apie tai, kad fondo įgyvendinimas atidėtas vieniems metams), Socialinio klimato fondo greičiausiai nepakaks veiksmingai paramai pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms užtikrinti, kaip jau pabrėžė keli suinteresuotieji subjektai. Pavyzdžiui, neteikiant fiskalinių paskatų ar finansinės paramos, perėjimo nuo tradicinių prie elektrinių transporto priemonių išlaidos mažas pajamas gaunantiems ir pažeidžiamiems namų ūkiams gali pasirodyti pernelyg didelės, taigi pernelyg sunkiai pakeliamos ⁽⁸⁾.

3.18 Todėl EESRK siūlo atsakingoms Europos ir vietos valdžios institucijoms parengti tinkamą fiskalinę politiką neigiamiems pertvarkos padariniams sušvelninti, nemažinant pertvarkos proceso metu būtinų paskatų permainoms žaliųjų investicijų ir vartojimo srityse. Svarbu atsižvelgti į tai, kad tokie mechanizmai turėtų būti papildomi priemonėmis, kuriomis užtikrinamas įtraukus valdymas ir aktyvus asmenų, kurie vykdančią žaliąją pertvarką nukentėjo labiausiai, dalyvavimas. Tačiau EESRK pripažįsta, kad peržiūroje Energijos mokesčių direktyvoje numatyti pereinamieji laikotarpiai, per kuriuos apmokestinami tam tikri produktai ar investicijos, skirtos energijos suvartojimui mažinti.

3.19 EESRK norėtų visoms institucijoms, dalyvaujančioms vykdančią žaliąją pertvarką, priminti apie socialinio dialogo svarbą ir naudingą pilietinės visuomenės dalyvavimą Europos, nacionaliniu, sektorių ir regionų lygmenimis. Socialinis dialogas atlieka labai svarbų vaidmenį valdant žaliąją pertvarką ir sudarant jai palankesnes sąlygas, ne juo užtikrinamas platus visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas ir kartu apsaugomos pažeidžiamos grupės ir išsaugomas užimtumo lygis visoje ES.

3.20 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad keliose Europos šalyse jau taikomas progresinis apmokestinimas, tikslinės gerovės sistemos ir tinkami socialinio dialogo mechanizmai, todėl atitinkamos politikos priėmimas ir tolesnis stiprinimas galėtų remtis esama gerąja patirtimi ir tapti labai naudinga priemone siekiant užkirsti kelią tolesniam nelygybės ir socialinės atskirties didėjimui.

3.21 EESRK yra įsitikinęs, kad užtikrinus platų klimato politikos supratimą, taip pat politinį ir visuomenės pritarimą Europos šalyse, bus sudarytos palankesnės sąlygos tvirtesnei ir geresnei žaliajai pertvarkai, kuriai, priešingu atveju, kyla pavojus prarasti teisėtumą ir tvirtumą, jeigu jos našta ir neigiami padariniai bus neproporcingai dideli skurdesniems namų ūkiams.

3.22 Šiuo atžvilgiu EESRK pabrėžia, kad vyriausybės, konsultuodamosi su pilietine visuomene, turėtų stengtis sumažinti žaliosios pertvarkos poveikį užimtumui labiau paveiktose ES vietovėse, be kita ko, įgyvendindamos tikslinę ir novatorišką darbo rinkos politiką, įskaitant mokymo ir švietimo programas, skirtas daug anglies dioksido išskiriančių pramonės sektorių darbuotojams.

3.23 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dėl žaliosios pertvarkos proceso gali didėti regioniniai skirtumai tarp labiau išsivysčiusios ekonomikos šalių visoje ES ir tų, kurios vis dar labai priklausomos nuo daug anglies dioksido išskiriančių pramonės sektorių. Be to, gali didėti nelygybė ir konkurenciniai skirtumai tarp šalių, tarp miesto vietovių ir periferinių, kaimo ir atokių vietovių.

3.24 EESRK nuomone, vykdančią žaliąją pertvarką reikia vienu metu įgyvendinti Europos žaliojo kurso tikslus klimato srityje ir Europos socialinių teisių ramsčio socialinio sąžiningumo darbotvarkę. Žalioji pertvarka apima struktūrinius pokyčius (tikimasi, kad pokyčiai vyks ir ekonominiu, ir socialiniu lygmenimis). Kad ji būtų sėkminga, kartu turi būti įgyvendinamos socialinės priemonės, įskaitant socialines investicijas, skirtas padėti lengviau pasiekti poveikio klimatui neutralumą ir kurti dinamiškas ir konkurencingas Europos įmones, kurios, pavyzdžiui, gali kurti žaliąsias darbo vietas ir skatinti ekonomikos augimą.

3.25 Todėl EESRK pabrėžia, kad svarbu užtikrinti glaudų bendradarbiavimą visoje ES, kuris turėtų būti plėtojamas remiantis veiksmingu politiniu ir socialiniu dialogu, siekiant parengti papildomą ekonominę ir socialinę politiką, kuria būtų remiama vykstanti pertvarka, tinkamai ją pritaikant prie skirtingų atitinkamų bendruomenių socialinių ir ekonominių sąlygų.

⁽⁸⁾ Joanna Gill, *Can Europe's new Social Climate Fund protect poor from rising carbon cost?*, Reuters, 2022 m. gruodžio mėn.

3.26 Tokių bendradarbiavimo metodą reikėtų taikyti ir Europos šalims, kurios nėra ES narės, kad būtų išvengta verslo ir darbo vietų perkėlimo į šalis, kurios, priešingai nei ES, nesiekia žalesnio ir tvaresnio ekonominio vystymosi. Tai gali turėti neigiamą poveikį vidaus rinkai ir pačiai žaliajai pertvarkai, nes gali sumažėti veiksmingumas ir padidėti neigiamas poveikis pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms.

3.27 EESRK taip pat ragina valstybes nares imtis tolesnių veiksmų siekiant kovoti su mokesčių slėpimu ir vengimu ir užkirsti kelią netinkamam viešųjų lėšų naudojimui, nes tai suteiktų papildomų išteklių paskirstymo priemonėms, kuriomis remiama pertvarka, finansuoti.

3.28 Galiausiai, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad energetikos bendrijos (Direktyva (ES) 2019/944) ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos (Direktyva (ES) 2018/2001) gali tapti pagrindinėmis priemonėmis padedant piliečiams ir pažeidžiamoms grupėms prisitaikyti prie žaliosios pertvarkos. Tokios bendrijos gali būti bet kokios teisinės formos (asociacijos, kooperatyvai, partnerystės, ne pelno organizacijos arba mažosios ir vidutinės įmonės), todėl piliečiams kartu su kitais rinkos dalyviais lengviau susivienyti ir bendrai investuoti į energijos išteklius. Taip būtų galima prisidėti prie labiau dekarbonizuotos ir lankstesnės energetikos sistemos, nes energetikos bendrijos gali suteikti piliečiams galimybę patekti į visas tinkamas energijos rinkas vienodomis sąlygomis su kitais rinkos dalyviais, sumažinti jų energijos sąnaudas ar net sudaryti sąlygas gauti pajamų.

Bruselis, 2023 m. liepos 12 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE*
